

Jag bor i ett hus byggt 2007, och om jag skulle ha följt det årets trädgårdsideal borde jag ha många stenlagda ytor, en och annan gräsrugge med högre glansmiskantus och definitivt en hel del bambubuskage i min trädgård. Och givetvis en stor välskött gräsmatta inramad av en välklippt häck. Men nu gillar jag ju blommor. Jag älskar Arts and Crafts-rörelsens romantiserande trädgårdsideal där den närliggande naturen bjuds in i trädgården i en mjuk övergång från vilt till kultiverat och det växer pipört, pioner och nävor i en naturlig komposition i rabatten. Jag hämtar ständigt inspiration i närliggande allmogebyn på Tjolöholms slott. Det ska få vara lite mystiskt och ge plats för djur, både stora och små. Allt är planterat med värme och omsorg, med en ödmjukhet inför vad de olika årstiderna har att erbjuda.

Jag älskar också den skånska "haven", en gårdsplan omgärdad av tre längor som skapar en vindskyddad, varm oas där blommande rabatter

Arts and Crafts stilideal som utvecklades runt förra sekelskiftet är en ständig inspirationskälla. Inom denna rörelse ville man att gränserna mellan det kultiverade och det vilda skulle suddas ut. Att använda sig av växter och material från naturen, gärna från den kringliggande trakten, till såväl trädgården som byggnader var ett självklart val. Här syns delar av köksträdgården i Hemtrefnaden på Tjolöholm, där blommande rabatter övergår i nyttoväxter. På växtstöden av björksly i bakgrunden kan både bönor och luktärter få klättra.

ramas in av låga häckar av buxbom. När jag blundar och tänker på dessa miljöer känner jag dofter och hör mjuka ljud från gräs som smeks av vinden, humlor som surrar i lavendel och små fåglar som kvittrar i de blommande snåren av kvitten.

Miljöerna inbjuder till att skapa buketter, stora som små, att ställa i hemmets alla vrår. Inomhus och utomhus suddas ut och gör allt hemtrevligt. Det är utifrån dessa inspirationskällor jag har byggt upp min trädgård och hittat ett eget språk för såväl utomhusmiljön som inredningen hemma.

Inspiration till kombination

Jag tänker nästan jämt på blommor och på hur fina möten jag skulle kunna skapa mellan dem. I mitt huvud snurrar det hela tiden av vackra kombinationer av olika blommor som samsas i en bukett eller blomsterbädd. Ett litet färgstänk på ett kronblad eller formen på en knopp får mig att tänka på hur just den blomman skulle kunna harmoniera med en annan. Det är precis som om blommorna skickar signaler och berättar för mig att de hör ihop, att de vill vara tillsammans. Min mobil och mitt anteckningsblock är fulla av den här typen av noteringar, ibland ganska otydliga men i ögonblicket glasklara och i mitt tycke smått genialiska.

Är man på spaning efter vackra rabattkompositioner är det en god idé att besöka närmaste park eller botaniska trädgård. Ofta bjuder de på mycket vackra perennbårder eller sommarblomsplanteringar. En del av rabatterna sätter sig så fast i både hjärta och hjärna att man genast vill försöka få till något liknande i den egna trädgården.

Sensommaren 2023 gjorde jag ett besök i Bergianska trädgården i Stockholm. Här hade man under sommarsäsongen skapat otroliga bäddar med både blommor och grönsaker. Utanför det gamla orangeriet låg till exempel en rabatt där bronsfänkål - en av mina favoriter i samplanteringar - växte tillsammans med palmkål och tegelfärgad amarant, och hela bädden var inramad av en bård av ringblommor i olika orange toner. Det var verkligen en fest för ögat och jag lade genast kombinationen i min minnesbank. Bädden var minst 10 meter lång och säkert 120 cm bred, en plantering som förstås är svår att få plats med i en vanlig villaträdgård. Men konceptet går utmärkt att härma i mindre skala, till exempel kan man skapa en cirkelformad rabatt som är någon meter i diameter.

En fingerborgsblomma och en pionvallmo har frösatt sig spontant i rabatten och skapat en underbar kombination, där fläckarna i fingerborgsblommans svalg gifter sig perfekt med den maffiga vallmons mörka kulörer. När man får syn på sådant är det viktigt att inte glömma att dokumentera för den händelse att man vill återskapa magin på egen hand.

4

Mormorsrabatten	55
Passionsrabatten	66
Purpurrabatten	75
Ätbara rabatten	82
Solnedgångsrabatten	89
Medelhavsrabatten	98
Månskensrabatten	112
Fickrabatten	120
Skogslundsrabatten	128
Honungsrabatten	136
Krukrabatten	144
Bröllopsrabatten	154
Prärierabatten	160

Tretton rabattrecept

Solnedgångsrabatten

Som en solnedgång som färgar himlen i varmaste orange och får luften att skimra i mjuk aprikos. Färgtoner som nästan går att smaka på och som förgyller hela ens väsen. Så vill jag beskriva den här rabatten. Att det sedan är de mest omtyckta dahliorna som fått ta plats här gör den till något av en drömrabatt.

I Solnedgångsrabatten samsas de härligaste och populäraste dahliorna i en och samma rabatt. Färgskalan går i varma toner av aprikos, korall och rött. För att det inte ska se enahanda ut finns här förstås också andra växter som hjälper till att ge kompositionen en harmonisk helhet. Mellan de kraftfulla dahliorna väver slöjsiljan sig in och ger ett mjukt, vitt flor under första delen av sommaren. Den kan sedan skördas och ge plats för jungfruhirsen som fyller upp tomrummen.

Lejongapet 'Orange Wonder' med sina mellan-höga spiror blommar i exakt samma färgtoner som dahliorna. Så länge du skördar dess stjälkar kommer det nya blommor. Dahliorna har olika växthöjd, från 'Copper Boy' som blir runt metern hög, medan 'Penhill Watermelon' kan bli upp till en och en halv meter i gynnsamt läge. Och över alltihop svävar jätteverbenans lila kluster.

Genom att välja olika sorters dahlior utökas blomningstiden avsevärt. Ofta kan den anemonblommande dahlian 'Totally Tangerine' blomma redan i juli, medan den större tallriksdahlian 'Penhill Watermelon' har en längre utvecklingstid och är mer krävande när det gäller både värme och sol för att leverera sina största blommor.

Välj gärna trädgårdens soligaste läge för din solnedgångsrabatt. Idealet är en plats där du kan se solen gå ner i bakgrunden. När de varma strålarna från sensommarsolen lägger sig till sömns blir effekten magisk.

Passa på att strössla ut lite vallmofrön när du sätter ut de förkultiverade dahliaplantorna i rabatten. De har endast 60 dagars utvecklingstid och kommer att börja blomma före dahliorna. Låt även vallmons frökapslar stå kvar och mogna på växtplatsen och skörda sedan fröna när kapslarna börjar bli bruna. Och glöm inte bort att knipsa bort överblommat på dahliorna och lejongapen - så fort en blomma börjat visa tecken på att vissna ska den tas bort, det stimulerar tillväxten så att fler knoppar bildas.

I det här förslaget är rabatten 120 cm bred,

men den kan anpassas på längden beroende på hur många dahlior du vill odla. Om du väljer att anlägga den mot en vägg bör du göra en skötselgång innerst eller korta djupet på rabatten.

Rabatten behöver mycket kväverik näring, så näringsvattna gärna med hönsgödsel, guldvatten (se s. 189) eller nässelvatten en gång i veckan under säsongen. De storblommande dahliorna kan behöva stöttning under sensommaren.

Solnedgångsrabatten innehåller endast ett-åriga blommor, men gräver du upp dahliaknötarna och vinterförvarar dem kan du odla dem år efter år. Rabatten ger dig möjlighet att plocka de vackraste buketter som tänkas kan.

RABATTNYCKEL

VÄXTER

Dahlia, annueller

LÄGE

Full sol

JORD

Näringsrik

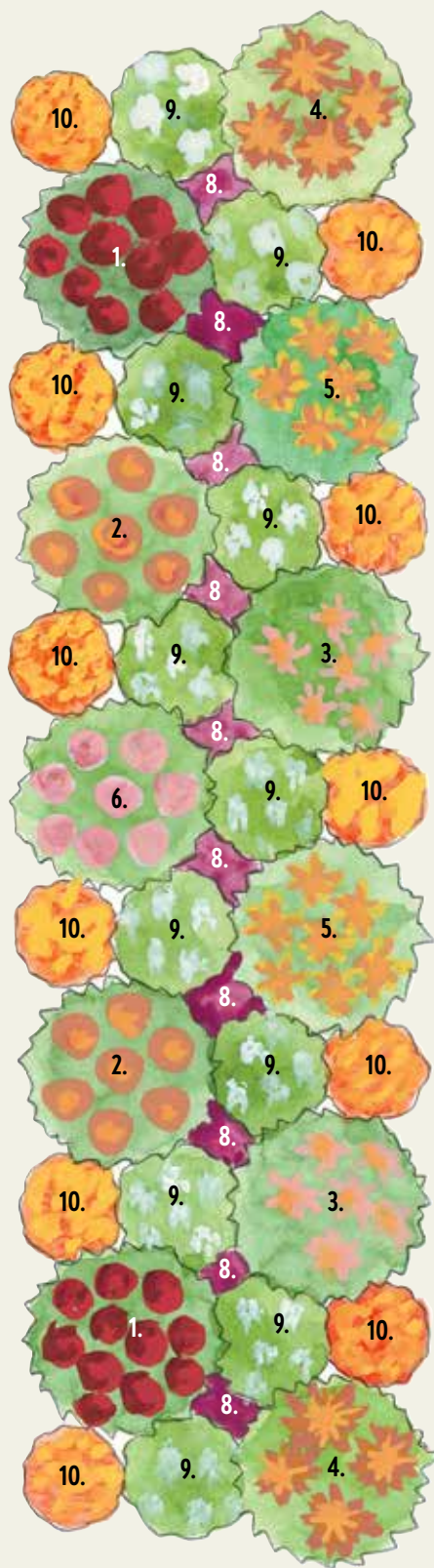
FÄRGSKALA

Röd, terrakotta, aprikos

VÄXTLISTA

1. Dahlia, *Dahlia pinnata* 'Copper Boy'
2. Dahlia, *Dahlia pinnata* 'Totally Tangerine'
3. Dahlia, *Dahlia pinnata* 'Henriette'
4. Dahlia, *Dahlia pinnata* 'Penhill Watermelon'
5. Dahlia, *Dahlia pinnata* 'Tyrell'
6. Dahlia, *Dahlia pinnata* 'Linda's Baby'
7. *Kornvallmo, *Papaver rhoeas* (ej i skiss)
8. Jätteverbena, *Verbena bonariensis*
9. Jungfruhirs, *Panicum virgatum* 'Fontaine'
10. Lejongap, *Antirrhinum majus* 'Orange Wonder'

* Ströslä ut frön mellan dahliaerna.

SKALA: 1:25

SOLNEDGÅNGSRABATTEN

1. Dahlia, *Dahlia pinnata* 'Copper Boy'
2. Dahlia, *Dahlia pinnata* 'Totally Tangerine'
3. Dahlia, *Dahlia pinnata* 'Henriette'
4. Dahlia, *Dahlia pinnata* 'Penhill Watermelon'
5. Dahlia, *Dahlia pinnata* 'Tyrell'
6. Dahlia, *Dahlia pinnata* 'Linda's Baby'
7. Kornvallmo, *Papaver rhoeas*
8. Jätteverbena, *Verbena bonariensis*
9. Jungfruhirs, *Panicum virgatum* 'Fontaine'
10. Lejongap, *Antirrhinum majus* 'Orange Wonder'

Växterna i Solnedgångsrabatten

DAHLIA 'Copper Boy'

En av de tjugigaste dahlorna du kan odla i din rabatt är 'Copper Boy', som har en kulör som nästan är omöjlig att beskriva. Tonen skiftar i koppar, brons och rött, beroende på hur den trivs på sin plats och hur solen reflekterar ljuset. Blommar med perfekt formade bollar på stadiga stjälkar.

Blomningstid: Juli-september

Färg: Kopparröd, vinröd

Höjd: 100 cm

DAHLIA 'Totally Tangerine'

En anemonblommande dahlia som brukar vara den första dahlia att blomma i min trädgård. Blomman är korallrosa och har en orangeröd mitt. Blomningen är oftast otroligt rik och på sensommaren slår mitten ut och blir en guldgruva för trädgårdens alla pollinatörer. Sorten håller dock väldigt kort tid som snittblomma, så den gör sig bäst i rabatten.

Blomningstid: Juli-oktober

Färg: Korallrosa, orange

Höjd: 70-90 cm

DAHLIA 'Henriette'

'Henriette' är en så kallad semikaktusdahlia, perfekt i både bukett och rabatt med sin lite stickiga form som lätt finner sin plats bland andra växter. Den påminner mycket om dahlia 'Preference' och jag kan aldrig bestämma mig för vilken av de två jag gillar bäst. Detta medför oftast att jag odlar båda sida vid sida och att jag byter favorit varannan dag under sensommaren.

Blomningstid: Juli-september

Färg: Aprikos, korallrosa

Höjd: 120-150 cm

DAHLIA 'Penhill Watermelon'

En tallriksdahlia som ganska ofta producerar blommor som är lika stora som mitt huvud. Kulören på denna enorma dahlia påminner, som namnet antyder, om vattenmelon, men den har även inslag av orange. Sorten har en relativt lång utvecklingstid och kräver ett riktigt soligt läge för att komma till sin fulla rätt. Plantan behöver rikligt med näring under säsongen, gärna guldvattnen.

Blomningstid: Juli-september

Färg: Rosa, aprikos, korall

Höjd: 100-120 cm

DAHLIA 'Tyrell'

'Tyrell', som hör till gruppen dekorativa dahlior, har på senare tid blivit en av mina favoriter. Den är färgstark när den slår ut för att sedan svalna i tonerna. Ja, man kan säga att färgerna skiftar som i en solnedgång och den passar därför perfekt i denna rabatt. Blommorna kan bli lite för tunga för stjälkarna, så ge plantan extra omsorg om det regnar och blåser mycket.

Blomningstid: Juli-september

Färg: Aprikos, orange, rosa

Höjd: 80-100 cm

DAHLIA 'Linda's Baby'

'Linda's Baby' är en boll Dahlia som troget levererar ett rikt blomsterflor. Den får

perfekt formade blommor i en härlig rosa ton på stadiga stjälkar. De påminner i formen om blommorna hos 'Copper Boy' och tillsammans utgör de en perfekt mix.

Blomningstid: Juli-september

Färg: Ljus aprikos, korallrosa

Höjd: 100-120 cm

KORNVALLMO

Dahlia blommar ganska sent på säsongen och för att få blomning tidigare i rabatten sår jag in vallmo när jag sätter ut dahliaknölarna. Vallmo tar vanligtvis 60 dagar på sig från frö till blomma, vilket gör att jag kan ha en blomstrand rabatt redan i slutet av juni. Frökapslarna låter jag stå kvar och mogna i rabatten innan jag skördar dem till nästkommande år. Kornvallmons frökapslar blir inte så vackra torkade till prydnad, välj då hellre pionvallmo, *Papaver somniferum*.

Blomningstid: Juni-augusti

Färg: 50 cm

Höjd: Klarröd

JÄTTEVERBENA

För att Solnedgångsrabatten ska bli riktigt attraktiv för humlor och bin växer också jätteverbena här. De små blommorna på höga stänglar svävar över dahlorna och bryter välbehövligt färgskalan i rabatten. Läs mer om jätteverbena på s. 80.

Blomningstid: Juli-september

Färg: Lila

Höjd: 100-150 cm

JUNGFRUHIRS 'Fontaine'

En dahliarabatt kan lätt bli statisk och aningen tråkig, då bladmassan hos plantorna är så grön och kompakt. För att bryta upp det uttrycket är jungfruhirs en bra kompis. Den adderar luftighet och rörelse. Jungfruhirsen kommer allra bäst till sin rätt på sensommaren när daggen lagt sig på natten och solens första strålar fångas i de våta vipporna på morgonen.

Skördetid: Juli-september

Färg: Grön

Höjd: 80 cm

LEJONGAP 'Orange Wonder'

Ingen dahliarabatt utan ett lejongap! 'Orange Wonder' är tvåfärgat i rosa och gult och fångar perfekt upp färgerna hos dahliorna. Med sin medelhöga spira fyller det en viktig funktion i den här planteringen och ger ett blomsterflor från det nedersta lagret och uppåt.

Blomningstid: Juli-augusti

Färg: Gul, rosa

Höjd: 80 cm

FLER FINA BLOMMOR**TILL SOLNEDGÅNGSRABATTEN**

Pionvallmo – ger blommor men även vackra frökapslar (se s. 127)

Ringblomma 'Bronzed Beauty' – passar perfekt in i färgskalan

Lejongap 'Madame Butterfly Bronze' – om

du vill ha ett maffigare, dubbelt lejongap

Lejongap 'Chantilly Light Salmon' – om

du vill ha ett mer delikat och sprött lejongap i en lite mildare färgskala

5

Att ha en trädgård med blomstrande rabatter är ljuvligt, men det krävs en del för att få det så där prunkande och härligt. Med koll på jordens egenskaper bygger man från grunden och en kompost är guld värd. Har man en stor plånbok finns det så klart genvägar att ta, men jag vill slå ett slag för det långsamma "trädgårderandet" där saker får utvecklas i egen takt. Min trädgård har vuxit fram successivt, främst med hjälp av det som finns på platsen, frösådder av annueller, sticklingsförökning och delning av perenner och inte minst gröna gåvor från släkt och vänner.

Rabatt- praktikan

Plantera

Det är härligt att ge sig hän i handelsträdgården på våren när allt börjar spira igen och se hur plantorna i byttor och pluggbrätten därhemma frodas och växer. Vi nordbor är så svältfödda på ljus och värme att vi gärna tar tillfället i akt och anlägger nya rabatter under småkyliga vårkvällar när koltrastarna gör oss sällskap med sina drillande serenader. Är våren regnig tröstar vi oss med att det bara är bra för den nyanlagda rabatten. Blir sommaren sedan väldigt varm får man vinnlägga sig om att vattna sin nyetablerade rabatt ordentligt.

Annuellerna, som ju bara lever en säsong och är känsliga för kyla, kan med några undantag planteras ut först när frostrisken är över på våren. Krukodlade perenner kan planteras på såväl våren som sommaren och hösten, eller så länge det inte finns någon tjäle i marken. Barrotade perenner, såsom pioner, häckväxter och rosor, planteras dock alltid på sensommaren eller hösten då luft och mark är naturligt fuktiga.

Att plantera ut annuellerna på friland i slutet av maj när frostrisken är över är ren och skär lycka. Med vatten, solsken och lite värme tar tillväxten snart fart.

Så här gör du: Förbered rabatten väl genom att luckra jorden och eventuellt gödsla den ett par veckor i förväg, beroende på om det är annueller eller perenner som ska sättas ut.

Låt plantorna stå kvar i sina krukor i ett vattenbad och suga upp vatten innan du planterar ut dem. Då blir både rötter och växt ordentligt saftspända och klarar omställ-

PLANTERINGSAVSTÅND

På fröpåsen för annueller och på etiketten för perenner brukar cc-avstånd anges. Med det menas lämpligt avstånd mellan två plantors centrum vid plantering. Jag brukar ha detta som riktlinje, men om man planterar tätare växer rabatten ihop fort, vilket är snyggt. Risken finns dock att vissa växter växer lite väl bra och konkurrerar ut andra plantor som är mer långsamma. Men om man planterar glest kan det ta lång tid innan rabatten har vuxit ihop till en enhet och dessutom hinner alla möjliga ogräs slå sig ner där det finns naken jord.

Det är ingen fara om ettåringarna hamnar lite för tätt, man kan klippa ner eller ta bort några av plantorna och slänga dem på komposten. Perenner som hamnar lite för tätt gräver jag upp, delar om det är möjligt och planterar om. Det är ett lyxigt problem med för täta bäddar och även lätt att åtgärda.

ningen från kruka till friland bättre. Sätt sedan ut dina plantor på jordytan för att se att de hamnar på lagom avstånd från varandra. Har du en ritning följer du den.

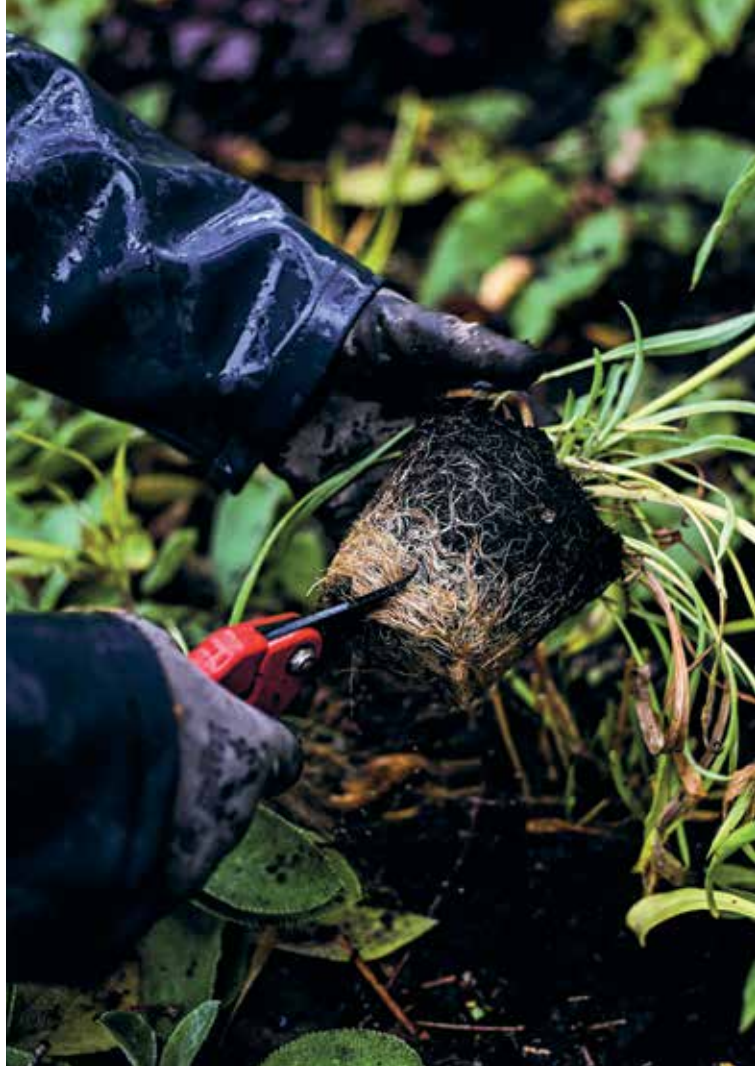
Ibland använder jag mig av kapade bambupinnar som jag sticker ner i jorden för att få en känsla för växtens sluthöjd. På så sätt kan jag försäkra mig om att ingen växt kommer att skymma ljuset för sina grannar.

Gräv sedan en grop till varje planta. Om du ska plantera en surjordsälskande växt, såsom en hortensia, kan du behöva fylla på med rododendronjord i gropen – såvida jorden hos dig inte redan är sur, förstås. Krafsa loss rötterna lite när du tar ur växten ur krukans, så att de lättare kan leta sig ut i jorden på sin nya växtplats. Du kan till och med skära ett snitt i botten på rötterna om de har mycket jordsnurr. Har du möjlighet att välja, så undvik växter med rotsnurr. Det sägs att om rötterna har vuxit i ett hårt knutet nystan har de svårt att leta sig ut i jorden på vanligt sätt, och det kan innebära att plantan blir känsligare för störningar inte bara under jord utan även ovan, till exempel vid stark blåst.

Ställ plantan i gropen och tryck till försiktigt så att den får bra kontakt med den omkringliggande jorden. De flesta växter vill stå på samma höjd i rabatten som de har vuxit i krukans, så kolla upp den detaljen innan du sätter ner växten. Vattna sedan ordentligt så att vattnet inte bara hamnar på ytan utan sjunker in i jorden, smiter in mellan plantans rötter och täpper till stora lufthål. Då kommer rötterna att söka sig neråt och inte uppåt. Det är också fortsättningsvis bättre att vattna mycket på en gång än att dutta med vattenkannan då och då.

HÖSTPLANTERING AV PERENNER

Faktum är att hösten är den bästa tiden för plantering av de flesta perenner. De svala nätterna och den höga fuktigheten i såväl luften som jorden ger dem de bästa förutsättningarna för att etablera sig. Sommarens tryckande värme som torkade ut jorden är ett minne blott. Man behöver inte passa med vattningen så ofta och noga som när man planterar på våren, vilket sparar tid och vatten. Plantorna är på väg in i vintervila och kan lägga sin energi på att sätta rötter istället för att produ-

Plantor som har vuxit i kruka länge kan ha en hel del rotsnurr. För att få rötterna att söka sig utåt i jorden är det bra att klippa ett par snitt i botten med en sax eller sekator innan du planterar.